

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

Arktinen Forum 12.4.2018
Säätytalo, Helsinki

HUKKUUKO ARKTIS TALOUSNATIONALISMIIN?

Hyvät kuulijat,

Viimeisten parin vuoden aikana talousnationalismi on edennyt vauhdilla, kun protektionistiset toimet ovat astuneet vapaakauppaneuvottelujen sijaan useimmilla markkinoilla. Vapaan kaupan keskustelut ja neuvottelut maailmalla painottuvatkin nyt Aasiaan, Etelä-Amerikkaan ja eräisiin kahdenvälisiin neuvotteluihin.

Käsittelen puheenvuorossani arktisen alueen taloudellista kehityspotentiaalia ja sen haasteita erityisesti talousnationalismin valossa. Jakamistalous voisi toimia nykyistä laajemmin myös Arktiksella. Tutustumme mahdollisuuksiin esimerkin valossa ja päätämme katsauksen kannanottoon Suomen arktisten puheenjohtajuuskausien jatkuvuuden turvaamisesta niiden päätyttyä keväällä 2019.

Arktiset intressit

Pohjoisella jäämerellä on kuusi rantavaltiota. Niiden lisäksi alueen keskeisimpään kansainväliseen foorumiin Arktiseen neuvostoon kuuluvat Suomi ja Ruotsi ilman rantaviivaa. Neuvostossa on myös tarkkailijavaltioita Keski- ja Etelä-Euroopasta sekä Aasiasta. Lukuisten tarkkailijaorganisaatioiden lisäksi alkuperäiskansajärjestöt ovat pysyvinä jäseninä neuvostossa.

Arktinen alue on potentiaalinen kauppareitti, tiedonkulkureitti ja runsaasti luonnonvaroja omaava herkkä luonnonympäristö. Se on myös ennen kaikkea noin neljän miljoonan ihmisen koti. Alue on neljän miljoonan asukasmäärällään marginaalisesti asutettu, mutta maantieteelliseltä laajuudeltaan erittäin merkittävä. Se voi myös olla geopoliittisten intressien

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

uhkaama ja toisaalta sitä koskeva rauhanomainen dialogi voi toimia kansainvälisten paineiden liennyttäjänä.

Ilmastonmuutos ja parhaat teknologiat

Pariisin ilmastopimuksen tavoitetason saavuttaminen näyttää vaikealta. Yhdysvaltain vetäytyminen sopimuksesta on osa "America first" -politiikkaa. Arktinen alue on kuitenkin erityisessä vaarassa sen keskilämpötilojen noustessa 2–3 kertaa muuta maailmaa nopeammin.

Kansainvälisen ilmastopaneeli IPCC:n mukaan merenpinta nousi 1900-luvulla 17 cm ja sen odotetaan nousevan 18–59 cm vuosisadan loppuun mennessä. Sulava ikirouta, vähentynyt jääpeite ja näistä seuraava eroosio muuttavat arktisia asuinyhteisöjä kiihtyvällä vauhdilla.

Protektionismin seurauksena mahdollisuutemme ilmastomuutoksen jarruttamiseksi vähenee. Ilmakehän kasvihuonepäästöjen hillitseminen on sitä tehokkaampaa, mitä nopeammin ympäristöystävälliset teknologiat kehittyvät. Kilpailu ja kaupan vapaus nopeuttavat innovaatioita ja varmistavat parhaiden mahdollisten tuotteiden ja palveluiden markkinoillepääsyn.

Aasian alueella on olosuhteiden pakosta herätty arktisen alueen ilmastonmuutoksen merkitykseen, koska sen johdosta alueen suursääilmiöt ovat muutoksessa. Arktiselle alueelle kulkeutuvat nokipäästöt ovat pääosin Kiinasta ja Intiasta lähtöisin, ja alueilla on viime aikoina ryhdytty huomioimaan tätä ongelmaa aiempaa enemmän.

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

Arktinen potentiaali

Maailman talousfoorumi (WEF) on arvioinut arktisen alueen investointipotentiaaliksi jopa n. 1 000 miljardia dollaria. Tästä potentiaalista peräti noin reilu viidennes, yli 200 miljardia dollaria on Lapin kauppakamarin arvion mukaan Barentsin euroarktisella alueella.

Tästä Norjassa on noin 90 miljardia, Suomessa siitä n. puolet eli 50 miljardia ja Ruotsissa sekä Murmanskin alueella tästä noin puolet eli 25-30 miljardia kussakin. Arkangelin alueella on vielä tästä n. puolet eli 15 miljardia. Yhteenlasketusta potentiaalista yli puolet on energiainvestoinneissa.

Matkailutuotot Pohjois-Suomessa ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina. Viime vuonna alueen yöpymisissä ulkomaalaisten osuus ylitti kotimaisen kysynnän ensimmäistä kertaa.

Lapin alueelta syntyvän viennin kokonaisarvo on noin 4 miljardia euroa, yli seitsemän prosenttia kokonaisviennistämme. Lapin alueen teollisuuden liikevaihto on yli 8 miljardia euroa. Tuottavuus on väestömäärään nähden yli kaksinkertainen muuhun maahan verrattuna, vaikka alueella asuu vain noin kolme prosenttia väestöstämme.

Suomalainen arktinen osaaminen on monialaista. Arktisen talousneuvoston johto kokoontui huhtikuun alussa Helsingissä ja kokousten yhteydessä sille esiteltiin suomalaista arktista osaamista Business Finland -talossa. Biotalous, älyliikenteen, avaruusteknologian sekä paikallisesti tuotettavan uusiutuvan energian ratkaisut kiinnostivat neuvoston johtoa laajalti ja tapahtumassa verkostoiduttiin mm. Kanadaan ja Venäjälle.

Liikennevirasto julkaisi helmikuun lopulla selvityksen Pohjoisen jäämeren ratayhteydestä. Arktisen talousneuvoston suomalaiset taustavoimat tukevat hanketta sekä sen taloudellisen potentiaalin analysointia. Liikenneverkkojen kehittäminen luo potentiaalia liiketoiminnalle. Erinomainen esimerkki on Pohjois-Amerikan Suuret järvet Atlantin valtameren yhdistävä St. Lawrencen sulku- ja kanavajärjestelmä, jonka

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

kautta kulkee vuosittain lähes kaksi kertaa Suomen ulkomaankauppaa vastaava rahtimäärä, yli 160 miljoonaa tonnia.

Arktinen talousneuvosto

Arktisen liike-elämän äänenä toimivan Arktisen talousneuvoston päätehtävänä on edistää arktisella alueella tapahtuvaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaista liiketoimintaa. Tämän tehtävän edistämiseksi neuvosto pyrkii vahvistamaan liiketoimintayhteyksiä arktisilla alueilla sekä tiivistämään yhteistyötä yksityisen ja julkisen sektorin välillä erityisesti infrastruktuuri-investoinneissa. Arktisen liiketoiminnan arvoketjut on liitettävä osaksi kansainvälisen talouden arvoketjuja. Investointivoimaa alueelle tarvitaan myös sen ulkopuolelta.

Vakaat ja ennustettavat sääntelyjärjestelmät tukevat alueen kestävää kehitystä ja luovat yritystoiminnalle luotettavan perustan. Arktisen alueen liiketoimintaa koskevan säännösten yhdenmukaistaminen luo yhdenmukaisin edellytyksin toimivan markkinan, jossa haasteena on erityisesti sen moninaisuus. Alueella sovelletaan mm. WTO:n, Naftan, EU:n, Venäjän sekä EU:n ja Kanadan välisen vapaakauppasopimuksen säännöstyä kansallisten, alueellisten ja paikallisten säännösten ohella.

Arktisen talousneuvoston tehtäväkentässä ovat myös tiedon jakaminen elinkeinoelämän ja tutkimusmaailman kesken sekä erityisesti alkuperäiskansojen perinnetiedon, kestävän kehityksen sekä pienten ja paikallisten yritysten huomiointi arktisessa toimeliaisuudessa. Suurin osa myös arktisen alueen työpaikoista on pk-yrityksissä, joissa useilla alueilla pääomistajina ovat alkuperäiskansojen edustajat. Talousneuvosto tukee osaltaan Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta teemoittamalla edellä mainitut periaatteet viestintäyhteyksien, kilpailukyvyn ja turvallisuuden näkökulmiin.

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

Arctic Business Analysis

Arktinen talousneuvosto julkaisi aiemmin tänä keväänä yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston, Dansk Industrin ja Voluntaksen kanssa laaditun eurooppalaista arktista liiketoimintapotentiaalia kartoittaneen ”Arctic Business Analysis” -raportin. Haluamme kiittää yhteistyökumppaneita, erityisesti Pohjoismaiden ministerineuvostoa, merkittävästä panoksesta laajan raportin valmistelussa.

Raportin keskeisiin havaintoihin kuuluvat biotalouden ja matkailun mahdollisuudet, joiden edistämiseksi tarvitaan yrittäjyyttä ja innovaatioita. Valitettavasti viimeaikaiset kaupan esteet hidastavat myös näiden mahdollisuuksien edistämistä. Raportin mukaan yrittäjyys ja innovaatiot ovat parhaassa myötätulessa Ruotsissa poliittisen päätöksenteon tukemana. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan panostetaan eniten bruttokansantuotteeseen suhteutettuna juuri Ruotsissa.

Grönlannin jäätiköistä on viimeisen reilun parinkymmenen vuoden aikana kadonnut yli 4 000 gigatonnia jäätä. Sulamisnopeus on viime vuosina kaksinkertaistunut. IPCC:n mukaan n 1-4 asteen lämpötilan nousu riittää sulattaman koko jäätikön seuraavan tuhannen vuoden aikana. Vilkaise seuraavalla Pohjois-Amerikan lennollasi ikkunasta ulos. Jäätikköjärvet ovat huolestuttavaa katseltavaa. Grönlannin jäätikön sulaminen nostaisi merenpintaa n. 7 metriä. Maapallon kokonaisjäämässasta peräti n. 99% on Etelänapamantereen ja Grönlannin jäätiköissä.

Olemme siis hukuttamassa Arktista ja seuraavia sukupolvia, mikäli emme pysäytä ilmastonmuutosta teknologisen kehityksen, biotalouden ja kulutustottumustemme muutosten avulla.

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

Arctic Investment Protocol

Näiden näkökulmien valossa Arktinen talousneuvosto on vastaanottanut Maailman talousfoorumilta sen huolella ja laajalla konsultaatiolla valmistellun arkisia investointeja ohjaavan Arctic Investment Protocolin.

Asiakirjassa on seitsemän kestäviin investointeihin tähtäävää peruseriaatetta, jotka toimivat hyvänä arktisen liiketoimintaetiikan peruskivenä. Asiakirjan käännökset ovat esittäjän, joten otan vastuun mahdollisista epätarkkuuksista.

Se kehottaa

- rakentamaan kestäviä yhteisöjä taloudellisen kehityksen avulla
- kunnioittamaan ja sisällyttämään paikallisyhteisöt ja alkuperäiskansat investointipäätöksiin
- toimimaan arktisen alueen ympäristön suojelemiseksi
- käyttämään vastuullisia ja läpinäkyviä liiketoimintamenetelmiä
- tutkimaan ja integroimaan tieteen ja perinteisen ekologisen tiedon
- vahvistamaan pan-arktista yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen jakamista
- huomioimaan, että vastuullisista investoinneista annetut ohjeet luovat win-win -yhteyden paikallisten ja kansainvälisten arvoketjun osien välillä

Maailmankaupan ehdot ja Arktis

Yhdysvallat jäädytti vapaakauppaneuvottelut EU:n kanssa, marssi ulos Tyynenmeren vapaakauppasopimuksesta ja on asettanut viime aikoina uusia tuontitulleja. Venäjä vastaa pakotteisiin mm. vaikeuttamalla ulkomaisen aluskaluston käyttöä arktisella alueella. Saman aikaan EU neuvottelee Meksikon, Japanin, Singaporen sekä Etelä-Amerikan Mercosurin kanssa.

Eurooppa-neuvosto totesikin maaliskuun lopulla, ettei tullitoimia voi perustella kansallisen turvallisuuden näkökohdista.

Kiina julkaisi hiljattain uuden arktisen strategiansa, jossa se toteaa mm. haluavansa olla aktiivisesti mukana arktisen alueen resurssien hyödyntämisessä sekä aluetta koskevassa päätöksenteossa teemoillaan "Utilizing Arctic Resources in a Lawful and Rational Manner"

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

ja "Participating Actively in Arctic governance and international cooperation".

Arktisen strategian julkaisu viime helmikuussa jatkoi Kiinan "One Belt – One Road" -lähestymistapaa samalla, kun Koillisväylän kehittäminen sidottiin strategiaan Kiinan ja Venäjän välisellä yhteistyösopimuksella heinäkuussa.

Jäänmurtajauber

Jakamistalouden ja älykkäiden teknologioiden näkökulmasta tarkoituksena on hyödyntää olemassa olevia resursseja tehokkaasti. Katsotaanpa kokonaisvaltaista tarkastelua globaaleista jäänmurtajaresursseista ja niiden hyödyntämisestä.

Maailmassa on noin 130 jäänmurtajaa ja laivasto ikääntyy. Yli 2/3 niistä on suunniteltu ja rakennettu Suomessa. Nykyistä laivastoa käytetään lähinnä paikallisesti tai kansallisesti ja kokonaisvaltaista näkemystä ei ole.

Itämerellä toimivat suomalaiset, ruotsalaiset, venäläiset ja virolaiset jäänmurtajaoperaattorit. Laivastoa käytetään lähinnä Itämeren talvioperaatioihin. Alueen n. 30:stä aluksesta vain muutamia käytetään kesäisin Itämeren ulkopuolella, kun niitä ei tarvita paikallisesti. Muuten laivasto on laiturissa. Näin ollen voidaan arvioida, että nykyinen käyttöaste on vain noin 30-40%. Voisitko kuvitella onnistuneen lentoyhtiön, joka täyttää vain 30-40 prosenttia sen istuimista? Tai autovuokraamon, jonka autojen varausaste on tuollainen? Tuskinpa, koska tällaisia yrityksiä ei ole olemassa.

Ratkaisuna on kansainvälinen yhteistyö ja resurssien yhteinen allokointi, nykyistä huomattavasti laajempi jäänmurtajien yhteiskäyttö.

Konkreettisena ehdotuksena palvelee nykyisten jäänmurron kahdenvälisen valtiosopimusten laajentaminen Arktisen neuvoston jäsenmaiden väliseksi monenkeskiseksi sopimukseksi.

Tero Vauraste
Toimitusjohtaja, Arctia Oy
Puheenjohtaja, Arktinen talousneuvosto

12.4.2018

Kuinka Suomi voi olla hukkumatta talousnationalismiin Arktiksella?

Suomalainen liike-elämä ja muut asianosaiset ovat järjestäytyneet hyvin talousneuvoston toiminnan edistämiseksi ja suomalaisen liiketoimintaosaamisen hyödyntämiseksi.

Yritysten yhteenliittymä, Team Arctic Finland tarjoaa kokonaispalveluratkaisuja arktisiin asiakuuksiin. Puheenjohtajuuskausien ollessa pian puolimatassa, on meidän varmistettava työmme jatkuvuus.

Tarvitsemme yhden luukun periaatteella toimivan tahon, joka toimii kaiken arktisen osaamisemme näyteikkunana. Tähän ponnistukseen tarvitaan nyt ennen kaikkea yritysten ja elinkeinoelämän toimijoiden panostusta ja myös valtiovallan tukea erityisesti alkuvaiheessa.

Muussa tapauksessa meidän on todettava: ”On maamme köyhä – ja siksi – JÄÄ”

Tero Vauraste on valtion omistaman jäänmurtajavarustamo Arctia Oy:n toimitusjohtaja sekä Arktisen talousneuvoston (Arctic Economic Council, AEC) puheenjohtaja. Talousneuvosto on vuonna 2014 perustettu arktisella alueella toimivien yritysten yhteistyöelin, joka edistää alueen yritysten ja elinkeinoelämän vuoropuhelua, ja kestävää kehitystä.

Vaurasteella on meriupseerin koulutuksensa lisäksi kansainvälinen riskienhallinnan maisterintutkinto Leicesterin yliopistosta. Upseerin uran jälkeen hän on työskennellyt mm. Finnairin maapalveluiden johdossa sekä Hertzin toimitusjohtajana Suomessa. Arctian edeltäjän, varustamoliikelaitos Finstahipin toimitusjohtajana Vauraste aloitti vuonna 2009.

Arktisen talousneuvoston puheenjohtajuuden lisäksi Vaurasteella on useita luottamustehtäviä niin Suomessa kuin ulkomailla. Hän on mm. Ilmatieteen laitoksen merisääjohtoryhmän jäsen sekä Meripelastusseuran valtuuskunnan jäsen.